

Post-Sovyet Sonrası Liberalleşme: Gül DevrimiŞeyma KALYONCU İLHAN* **Özet**

Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından, Batı dünyası Doğu Avrupa, Kafkasya ve Orta Asya gibi Rusya'nın etkisi altındaki bölgelere yönelik stratejik çıkarlarını artırmıştır. Bu bölgelerde Batı yanlısı değişim süreçlerini destekleyen Batılı devletler, Rusya'nın nüfuzunu sınırlandırmayı hedeflemiştir. Gürcistan'da 2003 yılında gerçekleşen kansız Gül Devrimi, bu değişim çabalarının en belirgin örneklerinden biri olarak, ülkenin jeopolitik önemi ve Batı ile ilişkileri açısından yeni bir dönemin kapılarını aralamıştır. Bu çalışma, Gül Devrimi'nin ortaya çıkış nedenlerini, süreçte rol oynayan iç ve dış aktörleri ve devrimin bölgesel güvenlik üzerindeki etkilerini liberal ve realist perspektiflerden analiz etmeyi amaçlamaktadır. Gürcistan'ın demokratikleşme süreci, Batı ile kurduğu yakın ilişkiler ve bu ilişkilerin Rusya ile olan gerilimlere yansımaları, bu kapsamda değerlendirilmektedir. Çalışma, Gürcistan'ın demokratikleşme çabasının Avrasya güvenlik dengeleri üzerindeki uzun vadeli etkilerini ortaya koymayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Gül Devrimi, Demokratikleşme, Batı Entegrasyonu, Realizm, Liberalizm

Post-Soviet Liberalization: The Rose Revolution**Abstract**

After the collapse of the Soviet Union, the Western world increased its strategic interest in regions under Russian influence, such as Eastern Europe, the Caucasus, and Central Asia. Western states aimed to limit Russia's influence by supporting pro-Western transformation processes in these areas. The 2003 Rose Revolution in Georgia, a bloodless revolution, is one of the most prominent examples of these efforts, marking the beginning of a new era in terms of Georgia's geopolitical significance and its relations with the West. This study aims to analyze the causes of the Rose Revolution, the internal and external actors involved, and its impact on regional security from liberal and realist perspectives. The democratization process in Georgia, its closer ties with the West, and the resulting tensions with Russia are examined within this context. The study seeks to reveal the long-term impacts of Georgia's democratization efforts on Eurasian security dynamics.

Keywords: Rose Revolution, Democratization, Western Integration, Realism, Liberalism.

Giriş

Soğuk Savaş'ın Batı Bloğu'nun zaferiyle sonuçlanması, batılı değerlerin ve liberal demokratik sistemin evrensel kabul göreceği yeni

bir dünya düzeninin temellerini atmıştır. Bu dönemde, Francis Fukuyama'nın "Tarihin Sonu" olarak adlandırdığı tez, liberal demokrasinin insanlığın ulaşabileceği en ideal yönetim biçimi olduğu fikrini savunarak, Sovyet sonrası dünyada

* Doktor, Bağımsız Araştırmacı, seymakly@hotmail.com, ORCID: 0000-0001-6260-2072

demokrasiye geçiş ve ekonomik liberalleşme süreçleri için teorik bir zemin oluşturmuştur. Fukuyama'ya göre, ideolojik çatışmaların sona erdiği bu yeni düzende, liberal demokratik değerler ve kapitalist piyasa ekonomisi, evrensel bir sistem olarak dünya genelinde benimsenmeliydi. Bu bağlamda, Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla bağımsızlıklarını kazanan Doğu Avrupa, Kafkasya ve Orta Asya ülkeleri, hızla batılı değerleri benimseyerek siyasi, ekonomik, ticari ve toplumsal alanlarda liberalleşme süreçlerine girmişlerdir.

Ancak, bu geçiş süreci her ülke için kolay olmamış, özellikle Sovyet bürokrasisinden kalan eski yöneticilerin iktidarda kalmaya devam etmesi, demokratikleşme ve liberalleşme süreçlerini zorlaştırmıştır. Sovyet sonrası ülkelerin birçoğunda olduğu gibi, bu eski bürokratlar, liberal demokrasiye dayalı yönetim anlayışını benimsemekte zorlanmış, yeni bir dünya düzenine entegre olma sürecinde engel teşkil etmiştir. Gürcistan, bağımsızlığını kazandıktan sonra siyasi istikrar sağlama ve uluslararası sisteme entegrasyon mücadelesi veren bu ülkelerden biri olarak öne çıkmıştır. Aynı zamanda gerek jeopolitik konumu gerekse Hazar petrollerine yakınlığı nedeniyle Gürcistan, Avrasya'nın stratejik kalbi olarak değerlendirilmektedir.

Gürcistan'ın konumu, bu ülkenin Sovyet sonrası dönemde Batı ile daha yakın ilişkiler kurma ve demokrasiye geçiş sürecinde örnek bir ülke olarak konumlanmasına zemin hazırlamıştır. Bu bağlamda, 2003 yılında gerçekleşen Gül Devrimi, Gürcistan'ın demokratikleşme yolunda önemli bir dönüm noktası olarak kabul edilmektedir. Gül Devrimi, sadece Gürcistan'ın iç siyaseti açısından değil, aynı zamanda bölgesel güvenlik dengeleri açısından da büyük bir etki yaratmıştır. Gürcistan'da başlayan bu demokratikleşme hareketi, diğer Sovyet sonrası ülkeler için de bir model olarak görülmüş; bölgede liberal demokrasinin yayılma potansiyelini güçlendirmiştir.

Bu çalışma bağlamında demokratikleşme, Gürcistan'da otoriter yönetim unsurlarından

uzaklaşarak halkın siyasi katılımını artıran, şeffaf yönetim ve hukuk devleti ilkelerine dayalı bir dönüşüm süreci olarak ele alınmaktadır. Demokratikleşme süreci, yalnızca siyasi sistemdeki değişiklikleri değil, aynı zamanda sosyal reformları ve toplumun siyasi süreçlere daha fazla katılımını da kapsamaktadır.

Entegrasyon süreci ise, Gürcistan'ın Avrupa Birliği ve NATO gibi Batılı kurumlarla daha yakın ilişkiler kurma, demokratik değerler çerçevesinde Batı ile uyum sağlama ve küresel sistemde Batılı aktörlerle iş birliğini artırma hedeflerini içermektedir. Bu süreç, Gürcistan'ın yalnızca siyasi değil, ekonomik ve güvenlik politikalarında da Batı ile daha fazla bütünleşmesini amaçlamaktadır.

Realist bakış açısı perspektifinden ise, Gül Devrimi, büyük güçler arasındaki jeopolitik çıkar çatışmalarının bir yansıması olarak değerlendirilmektedir. Bu yaklaşım, Gürcistan'ın Batı'ya yönelmesinin Rusya gibi bölgesel aktörler tarafından tehdit olarak algılandığını ve bu güçlerin kendi çıkarlarını korumak adına müdahalede bulunduğunu öne sürmektedir. Realist bakış açısı, Gürcistan'ın jeopolitik konumunun, büyük güçlerin çıkar çatışmalarına olan etkisini vurgulamaktadır.

Liberal perspektif, Gürcistan'ın demokratikleşme sürecini ve Batı ile entegrasyon çabalarını destekleyen bir yaklaşımdır. Bu görüşe göre, Gürcistan gibi ülkelerin liberal değerler ve piyasa ekonomisine geçişi, yalnızca kendi iç istikrarlarını sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda uluslararası sistemde daha uyumlu bir aktör olmalarını da sağlayacaktır. Liberalizm, devletlerin iş birliği yaparak çatışmaları azaltabileceğini ve güvenliklerini ekonomik, siyasi ve toplumsal alanlarda birlikte inşa edebileceğini savunur. Bu bağlamda, Gül Devrimi, Gürcistan'ın Batı değerleriyle uyumlu bir yönetim anlayışına geçiş çabalarının bir sonucu olarak ele alınmaktadır. Öte yandan, realist perspektif, Gül Devrimi'nin Gürcistan ile Rusya arasındaki çıkar çatışmalarının bir yansıması olduğunu öne sürmektedir. Realizme göre, devletler güvenliklerini sağlamak için güç

mücadelesine girerler ve uluslararası ilişkilerde iş birliği sınırlıdır. Bu bağlamda, Gürcistan’ın Batı ile yakınlaşması, Rusya tarafından bir güvenlik tehdidi olarak algılanmış ve bölgedeki güç dengelerini etkilemiştir. Realist bakış açısına göre, Gül Devrimi, Gürcistan’ın jeopolitik konumunun Rusya’nın çıkarlarıyla çatışmasından doğan bir olay olarak değerlendirilmektedir.

Bu çalışmanın amacı, Gürcistan’da 2003 yılında gerçekleşen Gül Devrimi’nin nedenlerini ve sonuçlarını analiz ederek, uluslararası güvenlik bağlamında bu devrimin bölgesel etkilerini ortaya koymaktır. Bu doğrultuda, Gürcistan’da liberalleşme süreci ve bu sürecin ülkede yarattığı politik değişimler, bu değişimlere etki eden faktörler ve bu süreçte rol oynayan aktörler ayrıntılı bir şekilde ele alınacaktır. Çalışmanın problematliğini oluşturan temel sorular, Gürcistan’da yönetimde ve ekonomik zeminde talep edilen liberalleşme sürecinin nasıl bir politik değişim süreci oluşturduğu, bu değişime etki eden iç ve dış faktörlerin neler olduğu ve bu süreçte hangi aktörlerin öne çıktığıdır. Bu amaç doğrultusunda çalışma, Gürcistan’daki Gül Devrimi’nin nedenlerini ve sonuçlarını analiz etmek için nitel araştırma yöntemine dayanmaktadır. Çalışmada kullanılan veri kaynakları, tarihsel dokümanlar, akademik makaleler, raporlar ve birincil kaynaklardan oluşmaktadır. Bu veriler ışığında, Gürcistan’ın demokratikleşme süreci, uluslararası aktörlerin rolü ve bölgesel güvenlik üzerindeki etkileri derinlemesine incelenmiştir. Liberal ve realist perspektifler, bu olayların farklı açılardan değerlendirilmesini sağlamış ve teorik bir çerçeve sunmuştur. Bu bağlamda, çalışma hem betimsel analizler hem de karşılaştırmalı yöntem kullanılarak yapılandırılmıştır.

1. Yapısal Nedenler: Liberalleşme Talebi

Gürcistan’daki Gül Devrimi, 2003 yılında patlak veren olaylarla zirveye ulaşsa da, devrime giden yolun temelleri Sovyetler Birliği’nin çöküşü sonrasında atılmıştır. Sovyetler Birliği’nin 1991’de dağılmasıyla bağımsızlığını kazanan Gürcistan, siyasi ve ekonomik istikrarsızlıklarla dolu bir geçiş dönemi yaşamıştır. Bu dönemde,

Sovyet dışişleri bakanlığından gelen deneyimli bir politikacı olan Eduard Şevardnadze, 1992’de Moskova’dan Tiflis’e dönerek ülkenin yönetimini üstlenmiştir. Şevardnadze’nin gelişi başlangıçta halk arasında umut yaratmış ve geniş destek kazanmıştır (Jones, 2013: 20; Suny, 1994:220). Ancak zamanla yönetim şekli ve politikaları halkın beklentilerini karşılayamamış, siyasi ve ekonomik sorunlar daha da derinleşmiştir.

Şevardnadze, toplumun tüm kesimlerini kucaklayacak, partiler üstü bir lider olma iddiasıyla hiçbir siyasi partiye üye olmamış; bu tavrı, kısa sürede Gürcistan siyasetinde belirgin bir siyasi boşluk yaratmıştır (Mitchell, 2004:342). Bu bağlamda, 1993 yılında Şevardnadze tarafından kurulan Gürcistan Yurttaşlar Birliği (GYB), ülkedeki ana siyasi güç haline gelmiştir. İktidar partisi olarak kurulan GYB, içinde farklı grupları barındıran pragmatist bir oluşum olarak öne çıkmıştır (Jones, 2013:54). Parti, Şevardnadze’nin liderliğinde Gürcistan siyasetinde merkezi bir konuma sahip olmuş, muhalefetin güçlenmesini engellemiştir (Wheatley, 2005:90).

GYB’nin hakimiyeti, Gürcistan’da demokratikleşme ve kurumsallaşma süreçlerini baltalamış; başkanlık sistemi altında toplanan geniş yetkilerle birlikte, Şevardnadze muhalefeti baskı altına alarak siyasi kontrolü elinde tutmuştur. Bu sistemde anayasal kurumlar zayıf kalmış ve devlet yapısının kurumsallaşması sağlanamamıştır. Sovyet sonrası dönemde, eski Sovyet yönetim yapısını benimseyen Şevardnadze, güçlü bir başkanlık sistemi oluşturmuş ve ülke yönetiminde bireysel kontrolü elinde bulundurmuştur (Suny, 1994:230). Bu yönetim tarzı, devletin kurumsal yapısının gelişimini engellemiş, Şevardnadze’nin kişisel çıkarlarını öne alan bir baskı mekanizması yaratmıştır (King, 2001:159).

GYB içindeki siyasi çekişmeler ve hizip çatışmaları, partinin kendi içinde de derin ayrılıklara yol açmıştır. Parti içinde reformist ve muhafazakar olmak üzere iki kanat oluşmuş, Parlamento Başkanı Zurab Jvaniya’nın liderlik ettiği reformist grup, yapısal değişiklikler talep

ederken; İçişleri Bakanı Kaha Targomadze’nin liderliğindeki muhafazakar grup ise mevcut yapıyı koruma eğiliminde olmuştur (Mitchell, 2004:345). Reformist kanat, ülkedeki yolsuzlukları ve rüşveti eleştirerek Şevardnadze yönetiminin bu sorunları çözmedeki isteksizliğini vurgulamıştır.

Bu noktada, reformist hareketin öne çıkan isimlerinden biri olan Mihail Saakaşvili, 2000 yılında Adalet Bakanı olarak atanmış, ancak hükümetin yolsuzlukla mücadelede başarısız olduğunu öne sürerek 2001 yılında görevinden istifa etmiştir. Saakaşvili’nin istifası, hükümete karşı bir eleştiri olarak algılanmış ve kendisi kısa sürede muhalefetin lideri konumuna gelmiştir. 2002’de Ulusal Hareket Partisi’ni kurarak Gürcistan siyasetinde etkili bir muhalefet lideri olmuştur (Jones, 2013:95).

2003 yılı parlamento seçimleri, Gürcistan’da siyasi gerilimi zirveye taşımıştır. Batılı devletler ve özellikle ABD, Gürcistan’da demokratik bir seçim sürecinin işletilmesi için baskı yapmış, eski ABD Dışişleri Bakanı James Baker tarafından önerilen seçim reformu çerçevesinde yeni bir seçim yasası düzenlenmiştir (Gogolashvili, 2006:19). Ancak, 2 Kasım 2003’te yapılan parlamento seçimlerinde geniş çapta usulsüzlüklerin yaşandığı iddia edilmiş ve halkın tepkisi kitlesel protestolara dönüşmüştür. Seçimlerin ardından Şevardnadze yönetimine yönelik muhalefet hızla artmış, halk demokratikleşme ve adil bir yönetim talebiyle meydanlara inmiştir (Mitchell, 2004:349).

Gül Devrimi olarak adlandırılan bu protestolar barışçıl bir şekilde gerçekleşmiş, göstericiler başkent Tiflis’te parlamento binasını ve çeşitli devlet kurumlarını ele geçirmiştir. Polis ve askerler halkla çatışmaktan kaçınmış, göstericilere müdahale edilmemesi devrim sürecinin barışçıl bir şekilde ilerlemesini sağlamıştır (Wheatley, 2005:101). Şevardnadze, artan halk baskısı ve uluslararası toplumun desteği ile karşı karşıya kalınca, 23 Kasım 2003’te istifa etmek zorunda kalmıştır. Böylece, Gül Devrimi başarıyla sonuçlanmış ve Gürcistan’da

yeni bir siyasi dönem başlamıştır (Sunny, 1994:234).

Gül Devrimi’nin ardından Mihail Saakaşvili liderliğinde demokratik reformlar başlatılmış ve Gürcistan Batı’ya daha yakın bir politika benimsemiştir. Bu devrim, yalnızca Gürcistan için değil, bölgedeki diğer Sovyet sonrası ülkeler için de demokratikleşme çabalarına örnek teşkil etmiştir. Gül Devrimi, Gürcistan’ın demokratikleşme ve liberalleşme taleplerine yanıt vererek, Gürcistan toplumunun siyasi reform ve değişim isteğini sembolize etmiştir. Bu süreç, Gürcistan’da köklü bir siyasi dönüşümün yolunu açmış, ülkenin Batı ile entegrasyon sürecini hızlandırmıştır.

Yapısal sorunlar devrimin uzun vadeli zeminini hazırlarken, dönemsel sosyal ve ekonomik koşullar bu süreci tetikleyen diğer önemli faktörler olarak öne çıkmıştır. Gürcistan halkının yaşadığı ekonomik sıkıntılar ve sosyal adaletsizlik, devrimi kaçınılmaz kılan koşulları oluşturmuştur. Bu nedenle konjonktürel nedenlerin de devrim üzerindeki etkisi oldukça önemlidir.

2. Konjonktürel Nedenler: Yolsuzluk ve Yoksulluk

Sovyetler Birliği’nin çökmesinin ardından bağımsızlığını kazanan Gürcistan, sosyalist sistemden liberal bir düzene geçiş sürecinde önemli zorluklarla karşı karşıya kalmıştır. Ekonomik sistemin, siyasi yapının ve hukuki düzenin yeniden yapılandırılması, Gürcistan’ın bağımsızlık sürecinde ciddi sıkıntılara neden olmuştur (Jones, 2013:42). Bağımsızlıktan bir yıl sonra, 1992’de iktidara gelen Eduard Şevardnadze’den toplumsal dönüşüm ve ekonomik sorunların çözümü konusunda önemli adımlar atması beklenmiştir. Ancak, Şevardnadze’nin iktidarda kaldığı yıllar boyunca bu beklentilere yanıt verecek somut reformlar gerçekleştirilmemiştir. Aksine, toplumun tüm katmanlarında çözülme yaşanmış, rüşvet ve yolsuzluk olayları giderek artmıştır (Mitchell, 2004:346).

Gürcistan’da yolsuzluk, polisin keyfi uygulamaları, işsizlik ve adalet sistemindeki suistimaller toplumsal güveni derinden sarsmıştır. Polis ve adalet sisteminde rüşvetin yaygınlaşması, halk arasında memnuniyetsizliği artırırken, bu durum Gürcistan’ın ekonomik reformlar ve uluslararası yatırım çekme çabalarını da sekteye uğratmıştır (Wheatley, 2005:93). Uluslararası yatırımcıların Gürcistan’da yolsuzluk nedeniyle yatırım yapmaktan çekinmesi, ekonominin büyümesini engellemiş ve ülkenin kalkınma potansiyelini sınırlandırmıştır (Gogolashvili, 2006:19).

1997 yılında yapılan araştırmalar, Güney Kafkasya cumhuriyetlerinin en yüksek vergi oranlarına, yolsuzluğa, siyasi istikrarsızlığa ve suç oranlarına sahip ülkeler arasında yer aldığını göstermiştir (Jones, 2013:55). Bu koşullar altında, Gürcistan’da siyasi ve toplumsal adalet sağlanamamış, aksine rüşvetin kurumsallaşmasına göz yumulmuştur. Şevardnadze’nin hükümeti altında, işkence ve kötü muamelenin yaygın olduğu, faillerin cezasız kaldığı bir sistem yerleşmiştir. Bu durum, toplumun tüm kesimlerinde yolsuzluğa duyulan tepkinin büyümesine neden olmuş ve ekonomik istikrarın sağlanmasını daha da zorlaştırmıştır (King, 2001:165).

Devrim sırasında muhalefetin en çok vurguladığı konuların başında rüşvet, yolsuzluk ve sosyal adaletsizlik gelmekteydi. Yolsuzluk, devlet birimlerinde her düzeyde yaygınlaşmış ve Gürcistan’ı iç ve dış baskılara karşı savunmasız hale getirmiştir (Mitchell, 2004:348). Gürcistan’da vergi toplama oranları düşük kalmış, ekonominin yaklaşık %45’i kayıt dışı olarak işlemeye devam etmiştir. Bu durum, devletin bütçe açığını derinleştirmiş ve sosyal hizmetlerin sağlanmasını engellemiştir (Jones, 2013:74).

Ekim 2000’de Mihail Saakaşvili Gürcistan Adalet Bakanı olarak atanmış, görevde kaldığı süre boyunca yönetimdeki yolsuzlukları gözlemlemiş ve bu durumu kabul edemediğini ifade ederek 2001 yılında istifa etmiştir. Saakaşvili, yolsuzlukla mücadele vaat ederek halkın güvenini kazanmış ve 2002’de kendi partisi Ulusal

Hareket’i kurarak güçlü bir muhalefet lideri haline gelmiştir (Gogolashvili, 2006:25). Saakaşvili’nin yolsuzlukla mücadelede gösterdiği kararlılık, halk arasında büyük bir sempati yaratmış ve ona geniş bir destek kazandırmıştır.

Gürcistan’da yoksulluk ve işsizlik oranları devrim öncesi dönemde hızla artmıştır. Örneğin, 2003 yılında Gürcistan’da işsizlik oranı %11,5 seviyelerinde olup, emekli maaşı sadece altı dolara kadar düşmüştür (Wheatley, 2005:110). Ülkenin bağımsızlık sonrası yıllarda ekonomik çöküşle karşı karşıya kalması, toplumun her kesimini etkilemiş, yolsuzluk ve kayıt dışı ekonominin yaygınlaşması, toplumsal refahı ciddi şekilde düşürmüştür. Gürcistan ekonomisinin Sovyetler Birliği dönemindeki refah seviyesine ulaşamaması, ülkenin toplumsal yapısında büyük bir hayal kırıklığına neden olmuştur (King, 2001:172).

Gürcistan’da rüşvet ve yolsuzluk, devlet gelirlerinin azalmasına ve kamu hizmetlerinin yetersiz kalmasına neden olmuştur. Örneğin, 2000 yılında yapılan bir araştırma, Gürcistan’daki yolsuzluk oranlarının diğer eski Sovyet ülkelerine göre daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. “Rüşvet Vergisi” olarak adlandırılan bu maliyetler, halkın devlet kurumlarına olan güvenini zedelemiştir (Suny, 1994:238). Şevardnadze’nin iktidarı sırasında ekonomik reformlar yetersiz kalmış, yolsuzluk kültürel bir alışkanlık haline gelmiş ve bu durum toplumda derin yaralar açmıştır (Mitchell, 2004:349).

Saakaşvili, yolsuzlukla mücadele konusunda Gürcistan’ı Avrasya’da öncü bir ülke haline getirme hedefiyle hareket etmiştir. Yatırım ortamını iyileştirme vaatleriyle ulusal ve uluslararası desteği arkasına alarak, Şevardnadze yönetiminin yolsuzluk dolu geçmişine karşı halkı etrafında toplamıştır. Ayrıca, yatırımcıların tereddütlerini gidermek için mali polisi doğrudan kendi denetimine almış ve ekonominin kayıt altına alınmasını sağlamayı amaçlamıştır (Jones, 2013:85).

Gerek yapısal reform talepleri gerekse de yapısal sorunlardan kaynaklı ortaya çıkan ekonomik sebepler, muhalif kanadın toplumda organize

olmasını kolaylaştırmıştır. Bu bağlamda, Gürcistan’da liberalleşme arzusuna bağlı talepler yüksek bir sesle dillendirilmeye başlanmıştır. Bu seslerin odak noktası ve merkezini Saakaşvili liderliğinde örgütlenen Ulusal Hareket oluşturmuştur. Ulusal Hareket, yolsuzluk ve sosyal adaletsizlikten bıkan halk için bir umut kaynağı haline gelmiş ve Saakaşvili’nin radikal değişim vaatleri, geniş kitleler tarafından desteklenmiştir. Özellikle toplumun yoksul ve dezavantajlı kesimlerinde, sosyal adaletin sağlanması ve yolsuzlukla mücadele talepleri giderek artmış, bu durum Gürcistan’da barışçıl bir devrim hareketinin filizlenmesine zemin hazırlamıştır. Bu bağlamda, Gül Devrimi’nin başlatılmasında ve toplumsal desteğin kazanılmasında ekonomik ve sosyal sorunların etkisi büyük olmuştur. Gürcistan’da liberal değerlerin kök salmasını sağlayacak bir reform sürecinin gerekliliği, toplumsal baskının artmasına ve Saakaşvili önderliğinde birleşen halk hareketinin güçlenmesine yol açmıştır.

Gürcistan’daki değişim talepleri, sadece içsel dinamiklerle değil, aynı zamanda dış güçlerin desteğiyle de yön bulmuştur. Batılı ülkeler ve uluslararası aktörlerin etkisi, devrimin uluslararası boyutunu şekillendirmiştir. Bu bağlamda, dış aktörlerin Gürcistan’daki Gül Devrimi sürecinde nasıl bir rol üstlendiklerine değinmek, konjonktürel nedenlerin daha iyi analiz edilmesi için mühimdir.

3. Uluslararası Aktörlerin Rolü

Gül Devrimi, her ne kadar toplum tabanlı bir talebin ürünü olsa da dış faktörlerin toplumun örgütlenmesindeki rolü azımsanamayacak derecede büyüktür. Sovyet sonrası dönemde Gürcistan, Ukrayna ile birlikte Batı Bloğu’nun Asya’ya açılan kapılarından biri haline gelmiştir. Bu çerçevede, Gürcistan’ın liberal dünyaya eklemlenmesi, hem Rusya güdümünden çıkması hem de Rusya’nın bölgede etkinliğinin kırılması bakımından önem arz etmiştir. Özellikle ABD başta olmak üzere Batılı devletlerin, Sovyet Hinterlandını oluşturan Kafkasya ve Orta Asya bölgelerinde etkinliklerini arttırabilmeleri için Batılı değerlere sahip bir sistem ve yönetimin

olması elzem hale gelmiştir. Bu durum, Sovyet Hinterlandı içerisinde yer alan bölgelerin liberal ve demokratik dönüşümünün nasıl sağlanacağına dair yönetsel bir formülün kapılarını aralamıştır. Dolayısıyla, Gürcistan ve Ukrayna modelinde gerçekleşen bu değişim, hem halk hareketi görünümü hem de demokratik ve şiddetten azade süreci bağlamında bütün bölge için idealize edilmiş bir yöntem olarak ortaya çıkmıştır. Bütün bu çerçevede Gül Devrimi’nin başarısında, Gürcistan’ın demokratikleşme sürecine aktif bir şekilde katılan ve süreci destekleyen uluslararası aktörlerin önemli bir rolü olmuştur. Bu aktörler arasında ABD, Avrupa Birliği, çeşitli uluslararası sivil toplum kuruluşları ve özellikle George Soros gibi bireylerin doğrudan katkıları öne çıkmaktadır.

Bu aktörlerden biri olarak ABD, Gürcistan’ın demokratikleşme sürecini desteklemek amacıyla Gül Devrimi sırasında ve sonrasında önemli bir rol oynamıştır. ABD’nin Gürcistan’a yönelik desteği, stratejik çıkarlarla doğrudan bağlantılıdır. Gürcistan, Kafkasya bölgesindeki stratejik konumu itibarıyla Batı’nın Rusya’ya karşı uyguladığı denge politikalarının bir parçası olarak önem kazanmıştır. Özellikle Baku-Tiflis-Ceyhan (BTC) petrol boru hattı gibi enerji projeleri, Gürcistan’ın ABD için stratejik önemini artırmıştır (Mitchell, 2009:187). ABD, Gürcistan’da demokrasiyi ve ekonomik liberalleşmeyi teşvik eden çeşitli sivil toplum kuruluşları aracılığıyla Gürcistan muhalefeti desteklemiştir. Bu çerçevede USAID ve National Democratic Institute (NDI) gibi kuruluşlar, muhalefet partilerinin örgütlenmesi, eğitim faaliyetleri ve seçim sürecinde şeffaflığı sağlamaya yönelik projeler yürütmüştür (Jones, 2013:83). ABD’nin Gürcistan’daki bu destek faaliyetleri, Batı’nın demokratikleşme projelerini ve liberal düzeni yerleştirme amacını yansıtmaktadır. Bu bağlamda ABD, Gürcistan’ı destekleyerek Rusya’nın etkisini azaltmayı ve Gürcistan’ı Batı dünyasıyla entegrasyona yönlendirmeyi hedeflemiştir. Francis Fukuyama’nın “Tarihin Sonu” tezinde savunduğu gibi, Gürcistan’daki demokratikleşme süreci de

liberal değerlerin galip geldiği bir sürecin parçası olarak değerlendirilebilir (Fukuyama, 1992:22).

Benzer şekilde Avrupa Birliği de Gürcistan'ın demokratikleşme sürecine önemli katkılar sağlamıştır. AB, Gürcistan'da demokratik kurumların inşası ve seçim süreçlerinin düzenlenmesi için çeşitli fonlar ve projeler geliştirmiştir. Özellikle Avrupa Komşuluk Politikası (ENP) ve Doğu Ortaklığı gibi programlar aracılığıyla Gürcistan'daki reform süreçlerine destek verilmiştir (Delcour, 2011:90). AB, Gürcistan'da sadece demokratikleşme sürecini değil, aynı zamanda insan hakları ve hukukun üstünlüğü gibi temel Avrupa değerlerini yerleştirmeye çalışmıştır. Bu kapsamda AB, Gürcistan hükümetine hem mali hem de teknik destek sağlayarak, Gürcistan'ın Batı dünyasıyla entegrasyonunu güçlendirmeyi hedeflemiştir. Bu süreç, Gürcistan'ın demokratikleşme ve Avrupa ile bütünleşme yönündeki iradesini güçlendiren önemli bir faktör olmuştur (Popescu, 2013:24).

Gül Devrimi'nin arkasındaki diğer önemli itici güçlerden biri ise uluslararası sivil toplum kuruluşları ve George Soros gibi bireylerin katkıları olmuştur. Soros'un kurduğu Açık Toplum Vakfı, Gürcistan'da muhalefet hareketlerini destekleyen ve demokratikleşme çabalarına fon sağlayan başlıca organizasyonlardan biri olarak öne çıkmıştır (Tudoroiu, 2007:320). Gül Devrimi sürecinde Açık Toplum Vakfı ve diğer sivil toplum kuruluşları, gençlerin demokratik süreçlere katılımını artırmak, seçim gözlemciliği yapmak ve bağımsız medya kuruluşlarını desteklemek gibi çeşitli faaliyetlerde bulunmuşlardır. Bu tür faaliyetler, muhalefetin güçlü bir şekilde örgütlenmesine ve Saakaşvili liderliğinde halkın iktidara karşı birleşmesine katkı sağlamıştır (Fairbanks, 2004:113). George Soros'un kişisel katkıları ve sivil toplum kuruluşları aracılığıyla sağlanan destek, Gürcistan'daki demokratikleşme sürecinin uluslararası bağlamını da göstermektedir. Bu destek, Batı'nın bölgedeki demokratikleşme çabalarının bir parçası olarak değerlendirilebilir ve Gürcistan'da otoriter

yönetimin sona erdirilmesinde önemli bir rol oynamıştır (Mitchell, 2009:188).

Ancak, Gül Devrimi sürecinde uluslararası aktörlerin Gürcistan'a olan desteği, Rusya tarafından kendi çıkarlarına yönelik bir tehdit olarak algılanmıştır. Rusya, eski Sovyet coğrafyasında etki alanını korumak ve Batı'nın bu bölgedeki yayılmasını engellemek amacıyla çeşitli stratejiler geliştirmiştir (Allison, 2004:121). Gürcistan'ın Batı'ya yakınlaşması, Rusya tarafından bir güvenlik tehdidi olarak görülmüş ve bu nedenle Rusya, Gürcistan'ın Batı ile olan ilişkilerini zayıflatmaya yönelik hamleler yapmıştır. Bu durum, Rusya'nın Gürcistan üzerindeki baskısını artırarak bölgedeki güvenlik dinamiklerini değiştirmiştir. Gül Devrimi sonrası Gürcistan'daki siyasi dengeler üzerinde etkili olan bu süreç, aynı zamanda bölgedeki diğer devletlerin de dış politika tercihlerini etkilemiştir. Böylece, Batı-Rusya rekabeti daha da derinleşmiş ve bölgedeki jeopolitik gerginlikler artmıştır (Tsygankov, 2010:45).

Uluslararası destek, devrim sürecini hızlandırırsa da Gürcistan'ın ekonomisinde köklü değişimlerin gerekliliğini ortaya koymuştur. Gül Devrimi'ni takip eden süreçte Gürcistan'ın ekonomik yapısının dönüşümü, bu devrimin başka bir boyutunu yansıtmaktadır.

4. Ekonomik Veriler ve Geçiş Sürecinin Zorlukları

Gürcistan, 1991 yılında Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla birlikte bağımsızlığını kazanmış, ancak bu süreç beraberinde ciddi ekonomik ve sosyal zorlukları da getirmiştir. Ekonomik geçiş süreci, Gürcistan için hem iç politikada hem de uluslararası arenada ciddi zorluklar yaratmıştır. Gül Devrimi'nin gerçekleştiği dönemde Gürcistan, ekonomik kriz ve yolsuzluk gibi ciddi yapısal problemlerle mücadele etmekteydi. Bu bağlamda, Gürcistan'ın bağımsızlık sonrası ekonomik koşulları, geçiş sürecindeki temel zorluklar ve uluslararası yardımların bu süreçteki etkileri önem kazanmaktadır.

Bu süreçte, Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından Gürcistan ekonomisi hızlı bir şekilde

çökmüş, Sovyet döneminde sağlanan ekonomik destekler ve merkezi planlama sistemi ortadan kalkmıştır. Bu dönemde Gürcistan, ciddi bir ekonomik krizle karşı karşıya kalmış ve 1990'lı yılların ortalarında GSYİH, 1989 seviyesinin %30'una kadar gerilemiştir (World Bank, 1997:45). Üretim altyapısının bozulması, ticaretin kesilmesi ve enerji arzındaki sorunlar, Gürcistan ekonomisinin temel yapısını sarsmıştır. Ayrıca, Sovyet sonrası dönemde geçiş sürecinde yaşanan yapısal sorunlar da Gürcistan'ın karşılaştığı ekonomik zorlukların başında gelmiştir. Bu dönemde planlı ekonomiden piyasa ekonomisine geçiş süreci, devletin ekonomik aktiviteler üzerindeki kontrolünü kaybetmesine ve yolsuzlukların artmasına neden olmuştur (Papava, 2006:21). Gürcistan'da bu dönemde yaygın olan yolsuzluk, ekonomik büyümenin önündeki en büyük engellerden biri olarak kabul edilmiştir.

Tüm bu ekonomik çöküş ve yolsuzluk ortamında, 2003 yılında gerçekleşen Gül Devrimi, Gürcistan'ın içinde bulunduğu ekonomik koşulların ve bu koşulların halk üzerindeki olumsuz etkilerinin bir sonucuydu. Devrim öncesi dönemde, Gürcistan'da yolsuzluk ve ekonomik çöküşün yanı sıra, halkın geniş bir kesimi işsizlik ve yoksullukla mücadele etmekteydi. 2003 yılı itibarıyla, Gürcistan'da nüfusun yaklaşık %54'ü yoksulluk sınırının altında yaşıyordu (Transparency International, 2004:17). Bu durum, halkın mevcut yönetimden memnuniyetsizliğini ve değişim talebini güçlendirmiştir. Aynı zamanda Gül Devrimi, Gürcistan ekonomisinde reformların yapılması için bir dönüm noktası olmuştur. Mihail Saakaşvili'nin iktidara gelmesiyle birlikte, Gürcistan'da özellikle yolsuzlukla mücadele ve ekonomik reformlar konusunda ciddi adımlar atılmıştır (Mitchell, 2009:194). Bu reformlar, vergilerin basitleştirilmesi, devletin ekonomik işlemler üzerindeki kontrolünün azaltılması ve yabancı yatırımların teşvik edilmesi gibi adımları içermektedir.

Bu ekonomik reformların gerçekleşmesinde, Gül Devrimi'nin ardından Gürcistan'ın uluslararası toplumdan aldığı ekonomik destekler büyük bir

rol oynamıştır. Özellikle ABD, Avrupa Birliği ve uluslararası finans kurumları, Gürcistan'ın ekonomik reformlarına destek olmak amacıyla çeşitli yardım paketleri ve kredi olanakları sağlamıştır. ABD'nin Gürcistan'a yaptığı ekonomik yardımlar, ABD'nin Gürcistan'ın stratejik önemine verdiği değeri göstermektedir. USAID, Gül Devrimi sonrasında Gürcistan'a sağlanan yardımlarda önemli bir rol oynamış ve özellikle altyapı, enerji ve tarım gibi sektörlerde Gürcistan'ın yeniden yapılanma sürecine katkıda bulunmuştur (USAID, 2006:32). Buna ek olarak, Avrupa Birliği de Gürcistan'a hem mali yardım sağlamış hem de ekonomik reform sürecine teknik destek sunmuştur. AB, Gürcistan'ın ekonomik ve siyasi reformlarını desteklemek amacıyla Avrupa Komşuluk Politikası (ENP) çerçevesinde çeşitli projeler başlatmıştır (Delcour, 2011:95). Bu projeler, Gürcistan'ın Avrupa pazarlarına entegrasyonunu kolaylaştırmak ve ekonomisini daha rekabetçi bir hale getirmek amacıyla hazırlanmıştır. Aynı zamanda Dünya Bankası ve IMF de Gürcistan'ın ekonomik reform sürecine önemli katkılar sağlamıştır. Dünya Bankası, özellikle altyapı yatırımları ve yoksullukla mücadele projeleriyle Gürcistan'daki ekonomik kalkınma çabalarına destek olurken, IMF ise Gürcistan'ın mali istikrarını sağlamak ve makroekonomik göstergelerini iyileştirmek amacıyla çeşitli kredi programları sunmuştur (World Bank, 2006:38).

Sonuç olarak, Saakaşvili hükümeti tarafından uygulamaya konulan ekonomik reformlar, Gürcistan ekonomisinde belirli ölçüde iyileşmeler sağlamıştır. Özellikle yolsuzlukla mücadele ve vergi reformları, iş ortamını iyileştirerek yabancı yatırımları çekmeyi başarmıştır. Dünya Bankası'nın İş Yapma Kolaylığı Endeksi'nde, Gürcistan, 2005 yılında büyük bir sıçrama yaparak yatırımcılar için cazip bir ülke haline gelmiştir (World Bank, 2008:44). Ancak bu reformların hızlı bir şekilde uygulanması, toplumun bazı kesimleri üzerinde olumsuz etkiler yaratmıştır. Özellikle özelleştirme sürecinde, eski Sovyet döneminden kalma devlet mülkiyetinin özel sektöre devredilmesi, işsizliğin artmasına ve sosyal dengesizliklerin derinleşmesine neden

olmuştur (Papava, 2009:56). Bu durum, ekonomik büyümenin sürdürülebilirliğini zayıflatmış ve toplumsal huzursuzluklara yol açmıştır.

Ekonomik reformlar ve sosyal adaletsizlikler devrim sürecinin önemli bir parçası olsa da Gül Devrimi'nin etkisi yalnızca Gürcistan sınırları içinde kalmamıştır. Bu devrim, Kafkasya bölgesindeki jeopolitik dengeleri de etkileyerek daha geniş bir uluslararası yansıma bulmuştur.

5. Gül Devrimi'nin Sonuçları ve Bölgesel Etkileri

2003 yılında gerçekleşen Gül Devrimi, Gürcistan için siyasi, ekonomik ve toplumsal birçok değişim başlatmış, aynı zamanda Kafkasya ve çevresindeki bölgesel dengeleri de derinden etkilemiştir. Bu dönüşüm, Gürcistan'ın iç yapısında olduğu kadar, bölgesel güvenlik ve uluslararası ilişkiler üzerinde de yankılar yaratmıştır. Gül Devrimi'nin Gürcistan içindeki sonuçları, bölgesel etkileri ve uluslararası güvenlik üzerindeki yansımaları, bu bağlamda dikkatle incelenmesi gereken unsurlar olarak öne çıkmaktadır.

Bu devrim sonrasında Gürcistan, özellikle siyasi ve ekonomik reformlar konusunda önemli adımlar atmıştır. Mihail Saakaşvili, devrimin ardından iktidara gelerek yolsuzlukla mücadeleyi, devletin yeniden yapılandırılmasını ve hukukun üstünlüğünü temel hedefler olarak belirlemiştir. Saakaşvili yönetimi altında Gürcistan, devrim sonrasında birçok kurumsal reform gerçekleştirmiştir (Mitchell, 2009:195). Bu reformlar kapsamında, güvenlik güçlerinin ve bürokrasinin yeniden yapılandırılması, polis teşkilatında yolsuzlukla mücadele ve kamu sektöründe hesap verebilirliğin artırılması gibi adımlar atılmıştır. Özellikle polisin yeniden yapılandırılması ve yolsuzlukla mücadele konusundaki kararlılık, halk nezdinde büyük destek bulmuş ve Gürcistan'daki devlet kapasitesini artırmıştır (Fairbanks, 2004:115). Ekonomik alanda ise Gül Devrimi, Gürcistan'da piyasa ekonomisinin güçlenmesine ve yabancı yatırımların çekilmesine yönelik reformlarla sonuçlanmıştır. Yabancı yatırımcılar için vergi

indirimleri ve daha şeffaf bir iş ortamı sağlanması gibi politikalar, Gürcistan ekonomisinin yeniden büyüme sürecine girmesine katkıda bulunmuştur (World Bank, 2008:46).

Bu reformların ardından, Gül Devrimi'nin en önemli sonuçlarından biri de Gürcistan'ın Batı ile entegrasyon sürecinin hızlanması olmuştur. Saakaşvili yönetimi, devrim sonrasında Gürcistan'ın Avrupa Birliği ve NATO ile ilişkilerini geliştirmeyi temel dış politika önceliği haline getirmiştir (Jones, 2013:88). Gürcistan'ın Avrupa ile entegrasyon çabaları, Avrupa Birliği tarafından da olumlu karşılanmış ve Gürcistan'a yönelik çeşitli mali ve teknik destekler sağlanmıştır. Bu entegrasyon süreci, Gürcistan'ın NATO ile olan ilişkilerini de güçlendirmiştir. Gürcistan, NATO'ya üyelik hedefini açıkça dile getirmiş ve bu hedef doğrultusunda çeşitli askeri reformlar gerçekleştirmiştir (Asmus, 2010:120). Ancak, Gürcistan'ın NATO ile yakınlaşması, Rusya ile olan ilişkilerinde gerilimlerin artmasına yol açmıştır. Rusya, Gürcistan'ın NATO ile yakınlaşmasını kendi güvenliğine yönelik bir tehdit olarak algılamış ve bu süreçte Gürcistan üzerinde baskı kurmaya başlamıştır.

Gül Devrimi'nin bölgesel etkileri arasında en çarpıcı olanlarından biri de Rusya ile Gürcistan arasındaki ilişkilerin giderek gerilmesidir. Gürcistan'ın Batı ile yakınlaşması ve Saakaşvili'nin izlediği pro-Batı politikalar, Rusya tarafından tehdit olarak algılanmıştır. Bu süreçte Gürcistan, Abhazya ve Güney Osetya gibi ayrılıkçı bölgelerdeki Rusya destekli ayrılıkçı hareketlerle karşı karşıya kalmıştır (Allison, 2008:116). Sonuç olarak, 2008 yılında patlak veren Rus-Gürcü Savaşı, Gül Devrimi'nin bölgesel dengeler üzerindeki etkisinin en somut göstergelerinden biri olmuştur. Rusya, Gürcistan'ın Güney Osetya üzerindeki kontrolü yeniden sağlama girişimine karşılık olarak askeri müdahalede bulunmuş ve bu savaş, Gürcistan'ın toprak bütünlüğü açısından ciddi sonuçlar doğurmuştur. Rusya'nın bu müdahalesi, Kafkasya'daki Rus etkisini yeniden pekiştirmiş ve Batı ile Rusya arasındaki rekabetin bölgedeki

yansımaları net bir şekilde ortaya koymuştur (Tsygankov, 2010:48).

Bölgedeki jeopolitik dengeler açısından bakıldığında, Gül Devrimi'nin Kafkasya bölgesindeki güvenlik üzerindeki etkileri sadece Gürcistan ile sınırlı kalmamış, bölgedeki diğer devletleri de etkilemiştir. Gürcistan'ın demokratikleşme çabaları ve Batı ile yakınlaşma politikası, Azerbaycan ve Ermenistan gibi diğer Kafkasya ülkelerinde de dikkatle izlenmiştir. Gürcistan'daki bu dönüşüm, bölgedeki diğer devletler üzerinde demokratikleşme baskısı oluşturmuş, ancak bu devletlerin rejimleri tarafından bir tehdit olarak da algılanmıştır (Cornell, 2007:92). Ayrıca, Gürcistan'ın bölgedeki demokratikleşme çabaları, Batı'nın bölgedeki etkinliğini artırmaya yönelik politikalarının bir parçası olarak da görülmüştür. Bu durum, Rusya'nın bölgede daha agresif bir dış politika izlemesine neden olmuş ve Rusya'nın Kafkasya üzerindeki etkisini koruma çabalarını güçlendirmiştir. Böylece büyük güçler arasındaki rekabet, Kafkasya'nın bir kez daha jeopolitik bir oyun sahası haline gelmesine yol açmıştır (Risse, 2021:18).

Son olarak, Gül Devrimi'nin Gürcistan toplumundaki etkileri de dikkate değerdir. Saakaşvili yönetimi, reform sürecinde yolsuzlukla mücadele ve devlet kapasitesini artırma konularında önemli başarılar elde etmiş olsa da bu reformların hızlı bir şekilde uygulanması bazı toplumsal kesimlerde rahatsızlıklara yol açmıştır. Özelleştirme süreci ve devlet müdahalesinin azaltılması, bazı sektörlerde işsizliği artırmış ve sosyal güvencesizlik yaratmıştır (Papava, 2009:58). Toplumsal anlamda Gül Devrimi, Gürcistan'da daha fazla özgürlük ve katılım talebiyle ortaya çıkan bir halk hareketi olarak büyük umutlar yaratmış, ancak reformların uygulanmasında yaşanan zorluklar bu umutları tam olarak karşılayamamıştır. Saakaşvili'nin reform politikaları, otoriter eğilimler sergilediği ve muhalefeti bastırma yoluna gittiği eleştirileriyle de karşılaşmıştır (Wheatley, 2005:71). Bu durum, Gürcistan'da demokratikleşme sürecinin

karmaşıklığını ve kırılganlığını gözler önüne sermektedir.

Sonuç

Gül Devrimi, Gürcistan'ın Sovyetler Birliği sonrası demokratikleşme ve Batı ile entegrasyon sürecinde önemli bir dönüm noktası olarak ortaya çıkmıştır. Girişte belirtilen analiz çerçevesinde, bu devrim hem içsel dinamikler hem de uluslararası aktörlerin etkisiyle şekillenmiştir. Liberal perspektiften bakıldığında, Gül Devrimi, halkın demokrasi ve reform taleplerini Batı'nın desteğiyle bütünleştiren bir hareket olarak değerlendirilebilir. Demokratikleşme ve Batı'ya entegrasyon süreci, Gürcistan'ın siyasi ve ekonomik yapısını dönüştürerek, ülkenin Avrupa Birliği ve NATO gibi Batılı kurumlarla daha yakın ilişkiler kurmasına olanak tanımıştır. Bu süreç, Gürcistan'da yolsuzlukla mücadele, devlet kapasitesinin güçlendirilmesi ve piyasa ekonomisinin kökleşmesi gibi alanlarda reformları tetiklemiştir.

Öte yandan, realist perspektiften değerlendirildiğinde, Gül Devrimi, büyük güçler arasındaki çıkar çatışmalarının bir sonucu olarak görülebilir. Gürcistan, Batı ile ilişkilerini geliştirirken, Rusya'nın bu bölgedeki etkisini tehdit altına almıştır. Gürcistan'ın NATO'ya üyelik hedefi ve Batı ile artan ilişkileri, Rusya tarafından bölgedeki nüfuz alanına bir müdahale olarak algılanmış, bu durum Kafkasya'da güvenlik dinamiklerini derinden etkilemiştir. 2008 Rus-Gürcü Savaşı, bu rekabetin en belirgin yansıması olarak ortaya çıkmış ve Gürcistan'ın güvenlik politikasını şekillendiren temel unsurlardan biri haline gelmiştir. Realist bakış açısıyla, Gül Devrimi, Rusya'nın güvenlik endişelerini derinleştirmiş ve bölgedeki jeopolitik rekabetin temel taşlarından biri olmuştur.

Bu çerçevede, Gül Devrimi'nin Gürcistan ve bölgedeki diğer devletler üzerinde demokratikleşme taleplerini artırıcı bir etkisi olduğu gözlemlenmiştir. Ancak, bu etki her zaman istikrarlı sonuçlar doğurmamış; Batı'ya yaklaşan politikaların yarattığı sosyal ve ekonomik sorunlar, toplumsal memnuniyetsizliklere ve iç gerilimlere yol

açmıştır. Özellikle hızlı reform süreci, işsizlik, sosyal güvence sorunları ve gelir dağılımındaki adaletsizlikler gibi sosyal dengesizlikleri tetikleyerek, demokratikleşme sürecine yönelik eleştirileri artırmıştır. Bu durum, Gürcistan'ın kendi içinde sürdürülebilir bir demokrasi inşa etme yolunda karşılaştığı zorlukları da ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, Gül Devrimi, Gürcistan'ın Batı'ya entegrasyon sürecinde önemli kazanımlar sağlamış olsa da bu sürecin beraberinde getirdiği içsel ve bölgesel sorunlar, Gürcistan'ın gelecekteki istikrarı üzerinde belirleyici olmaya devam edecektir. Gürcistan'ın sürdürülebilir bir demokrasi ve ekonomik istikrar sağlama yolunda karşılaştığı engelleri aşabilmesi için yalnızca uluslararası desteğe değil, toplumun taleplerine de yanıt veren kapsayıcı bir yönetime ihtiyaç duyduğu açıktır. Gürcistan'ın Batı ile kurduğu ilişkilerin sürdürülebilirliği, iç dinamiklerle uyum içinde şekillendirildiği ölçüde güçlü ve kalıcı olabilir.

Bu sonuçlar doğrultusunda, Gül Devrimi'nin liberal ve realist bakış açıları arasındaki dengeleri göz önünde bulundurarak değerlendirildiğinde, Gürcistan'ın Batı ile entegrasyon sürecinde yaşadığı değişimlerin yalnızca ulusal düzeyde değil, bölgesel düzeyde de önemli etkiler yarattığı görülmektedir. Batı ve Rusya arasındaki çıkar çatışmalarının merkezinde yer alan Gürcistan, Kafkasya'daki güvenlik dinamiklerinin yeniden şekillendiği bir örnek ülke olarak, bu rekabetin uzun vadeli sonuçlarını deneyimlemeye devam etmektedir.

Kaynakça

- Allison, R. (2004). Russia, Regional Conflict, And The Use Of Military Power. *The Journal of International Affairs*, 80(1), 121-135.
- Allison, R. (2008). Russia Resurgent? Moscow's Campaign To 'Coerce Georgia To Peace'. *International Affairs*, 84(6), 1145-1171.
- Asmus, R. D. (2010). *A Little War That Shook The World: Georgia, Russia, And The Future Of The West*. Londra: Palgrave Macmillan.
- Cornell, S. E. (2007). *Georgia After The Rose Revolution: Geopolitical Predicament And Implications For U.S. Policy*. Strategic Studies Institute.
- Çelikpala, M. (2012). Başarısız Devlet-Demokratik Model Ülke Sarmalında Gürcistan'ın 20 Yılı. *USAK Dergisi*, 7(14), 1-35.
- Delcour, L. (2011). *The European Union's Eastern Partnership: A New Opportunity For The Neighbours?* Londra: Routledge.
- Fairbanks, C. H. (2004). Georgia's Rose Revolution. *Journal of Democracy*, 15(2), 110-124.
- Fukuyama, F. (1992). *The End Of History And The Last Man*. New York: Free Press.
- Gogolashvili, K. (2006). The Rose Revolution And Its Impact On Georgia's Political Development. Caucasus Institute For Peace, Democracy And Development.
- Huntington, S. P. (1996). *The Clash Of Civilizations And The Remaking Of World Order*. New York: Simon & Schuster.
- Jones, S. F. (2013). *Georgia: A Political History Since Independence*. Londra: I.B. Tauris.
- Kantarcı, Ş. (2011). Kafkasya'da Etnik Çatışmalar Ekseninde Güney Osetya Sorunu. In C. Veliev & A. Aslanlı (Eds.), *Güney Kafkasya: Toprak Bütünlüğü, Jeopolitik Mücadeleler Ve Enerji* (ss. 45-63). Ankara: Berikan Yayınevi.
- King, C. (2001). *The Ghost Of Freedom: A History Of The Caucasus*. Oxford: Oxford University Press.
- Mitchell, L. A. (2004). Georgia's Rose Revolution. *Current History*, 103(675), 340-347.

- Mitchell, L. A. (2009). *Uncertain Democracy: U.S. Foreign Policy And Georgia's Rose Revolution*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Papava, V. (2006). Post-Soviet Georgia: Economic And Political Challenges. *Eurasian Geography and Economics*, 47(1), 21-32.
- Papava, V. (2009). Economic Reforms İn Post-Revolutionary Georgia: The Strengths And Weaknesses Of Economic Transformation. *Problems of Economic Transition*, 52(2), 45-62.
- Popescu, N. (2013). *The EU And Its Eastern Neighbours: Towards A More Ambitious Partnership?* Londra: European Institute.
- Risse, T. (2021). Pandemics And The Crisis Of Liberal World Order. *International Politics*, 58(1), 10-22.
- Sarıkaya, G., & Çoban, F. (2014). V. Karadeniz Uluslararası Sempozyumu: Tarihi Ve Güncel Siyasal Konular: Görüşler & Öneriler (ss. 112-130). Ankara: Karadeniz Stratejik Araştırma ve Uygulama Merkezi.
- Suny, R. G. (1994). *The Making Of The Georgian Nation*. Bloomington: Indiana University Press.
- Transparency International. (2004). *Global Corruption Report 2004*. Berlin: Transparency International.
- Tsygankov, A. P. (2010). *Russia's Foreign Policy: Change And Continuity İn National Identity*. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers.
- Tudoroiu, T. (2007). Rose, Orange, And Tulip: The Failed Post-Soviet Revolutions. *Communist and Post-Communist Studies*, 40(3), 315-342.
- USAID. (2006). *Economic Reforms And Challenges İn Georgia*. Washington: USAID Reports.
- Wheatley, J. (2005). *Georgia From National Awakening To Rose Revolution: Delayed Transition İn The Former Soviet Union*. Aldershot: Ashgate Publishing.
- World Bank. (1997). *Georgia: Transition And Reform*. Washington: World Bank Publications.
- World Bank. (2006). *Georgia Poverty Assessment*. Washington: World Bank Publications.
- World Bank. (2008). *Doing Business 2008: Comparing Regulation İn 178 Economies*. Washington: World Bank Publications.